

CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII

СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL ON THE PREVENTION AND ELIMINATION OF DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

Adresa: Republica Moldova, Chișinău, MD-2004
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr.180, bir.405
tel.: +373 (0) 22 21-28-17

Адрес: Республика Молдова, Кишинёв, MD-2004
бул. Стефан чел Маре, 180, каб. 405
тел.: +373 (0) 22 21-28-17

DECIZIE din 16 martie 2021 cauza nr. 290/20

Membrii Consiliului participanți la ședința de deliberare:

Ian FELDMAN – președinte
Svetlana DOLTU – membră
Andrei BRIGHIDIN – membru
Victorina LUCA – membră
Evghenii Alexandrovici GOLOȘCEAPOV – membru

au examinat plângerea depusă de XXXXXX conform celor descrise și au deliberat, în ședință închisă, cu privire la următoarele.

I. Obiectul plângerii

Petiționarul invocă discriminare pe criteriu de limbă, manifestată prin transmiterea actelor judecătorești în limba de stat, limbă pe care acesta nu o înțelege.

II. Dreptul național relevant

- 2.1 **Constituția Republicii Moldova la art. 13 alin. (2)** prevede că statul recunoaște și protejează dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la funcționarea limbii ruse și a altor limbi vorbite pe teritoriul țării; **art. 16 alin. (2)** stipulează că toți cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială; **art. 20 alin. (1)** stipulează că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime; **art. 20 alin. (2)** stabilește că nici o lege nu poate îngreui accesul la justiție.
- 2.2 **Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012 la art. 1 alin. (1)** stabilește că scopul legii este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar; **art. 2** oferă definiția discriminării ca fiind orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege sau pe criteriile presupuse; **art. 13 alin. (2)** prevede că plângerea trebuie să conțină o descriere a încălcării dreptului persoanei, momentul în care a avut loc această încălcare, faptele și eventualele dovezi care susțin plângerea, numele și adresa persoanei care o depune.
- 2.3 **Codul de procedură civilă la art. 5 alin. (2)** stipulează că nici unei persoane nu i se va refuza apărarea judiciară din motiv de inexistență a legislației, de imperfecțiune,

coliziune sau obscuritate a legislației în vigoare; **art. 24 alin. (2)** notează că persoanele interesate în soluționarea cauzei care nu posedă sau nu vorbesc limba moldovenească sunt în drept să ia cunoștință de actele, de lucrările dosarului și să vorbească în judecată prin interpret.

- 2.4 **Legea cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor nr. 382/2001 la art. 12 alin. (1)** stabilește că persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul de a se adresa în instituțiile publice oral și în scris, în limba moldovenească sau rusă, și de a primi răspuns în limba în care au formulat adresarea.
- 2.5 **Legea privind aprobarea Concepției politicii naționale a Republicii Moldova nr. 546/2003 în capitolul I** prevede că limba rusă care, în conformitate cu legislația în vigoare, are statutul de limbă de comunicare interetnică se aplică și ea în diverse domenii ale vieții statului și societății. Politica națională trebuie să fie orientată spre neadmiterea restrângerii sferei de folosire a limbii ruse în diverse domenii ale vieții statului și societății.
- 2.6 **Hotărârea Curții Constituționale nr.17 din 04.06.2018 la pct. 40** Curtea a constatat că deși cutumă, Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare constituie pentru autoritățile Republicii Moldova o sursă de drept (a se vedea articolul 38 din Convenția din 23 mai 1969 cu privire la dreptul tratatelor, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993).
- 2.7 **Hotărârea Guvernului nr. 1464/2016 privind aprobarea Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027 la pct. 1.2** prevede că limba rusă este utilizată pe teritoriul Republicii Moldova în decursul unei perioade îndelungate în diferite domenii ale vieții socio-economice a statului, iar o parte semnificativă a populației cunoaște și vorbește limba rusă. Pe teritoriul Republicii Moldova limba rusă are statut de limbă de comunicare interetnică.
- 2.8 **Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale la art. 10 alin. (1)** prevede că Părțile se angajează să recunoască oricărei persoane aparținând unei minorități naționale dreptul de a folosi liber și fără ingerință limba sa minoritară, în privat și în public, oral și în scris.
- 2.9 **Raportorul Special ONU pentru problemele minorităților, Rita Izsák-Ndiaye, în raportul realizat urmare a misiunii în Republica Moldova din 2016 la pct. 103** Raportorul Special ONU îndeamnă autoritățile să-și intensifice eforturile pentru a garanta libera alegere de a folosi limba de stat, limba rusă sau o limbă minoritară, atunci când se adresează instituțiilor publice.
- 2.10 **Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare**¹, semnată de către Republica Moldova la 11.07.2002² la **art. 9** prevede că părțile se angajează să ia măsuri pentru ca limbile minoritare să poată fi folosite în procedurile judiciare.
- 2.11 **Protocolul nr. 12 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului la art. 1** prevede că exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație.
- 2.12 **Convenție de la Viena cu privire la dreptul tratatelor la art. 18 lit. a)** prevede obligația statului de a nu lipsi un tratat de obiectul și scopul său înainte de intrarea sa în vigoare. Un stat trebuie să se abțină de la săvârșirea unor acte care ar lipsi un tratat de obiectul și scopul său când a semnat tratatul sau a schimbat instrumentul

¹ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806d358a>

² Decretul privind împuterniciri de semnare 21.06.2002 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=53619&lang=ro

care constituie tratatul sub rezerva ratificării, acceptării sau aprobării, atât timp cât nu și-a manifestat intenția de a nu deveni parte la tratat.

III. În concluzie, Consiliul reține următoarele

- 3.1 Studiind materialele dosarului, Consiliul stabilește că urmează să se pronunțe asupra existenței faptei de discriminare pe criteriul de limbă în acces la justiție.
- 3.2 În jurisprudența precedentă, Consiliul a constatat că neasigurarea acomodării rezonabile a necesităților lingvistice în cadrul sistemului de justiție constituie discriminare pe criteriul de limbă în acces la justiție.
- 3.3 În cauza dată, Consiliul constată că petiționarul a fost lipsit de posibilitatea de a cunoaște conținutul actului judecătoresc de dispoziție. Respectiv, acesta nici nu a putut să acționeze corespunzător în vederea înlăturării neajunsurilor atenționate, ceea ce prin consecință a dus la obstrucționarea accesului la sistemul de justiție.
- 3.4 Consiliul consideră că o astfel de situație generează inegalități în acces la justiție. În opinia Consiliului, în situația în care instanțele de judecată dispun de unități de traducător remunerați din bugetul de stat la care contribuie, inclusiv, persoanele aparținând minorităților lingvistice, asigurarea traducerii actelor judiciare nu impune o sarcină disproporționată sau nejustificată pentru a asigura acestora exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale în condiții de egalitate cu ceilalți.
- 3.5 Consiliul ține să menționeze că principiul egalității nu înseamnă uniformitate. Astfel, situațiilor egale trebuie să le corespundă un tratament egal, iar situațiilor diferite tratamentul juridic nu poate fi decât diferit. Respectiv, ținând cont de situația diferită în care se regăsesc persoanele aparținând minorităților lingvistice, tratamentul față de aceștia trebuie să fie diferit.
- 3.6 Consiliul a subliniat că sistemul de justiție trebuie să fie accesibil minorităților lingvistice, *per ansamblu*, și nu doar la etapa de examinare a cererii, astfel precum actualmente prevede art. 24 alin. (2) din Cod de procedură civilă. Asigurarea accesibilității sistemului de justiție pentru persoanele aparținând minorităților lingvistice presupune întreprinderea acțiunilor de acomodare rezonabilă, începând cu etapa de introducere a adresării, cuprinzând etapă de examinare, până la finalitatea procesului, acordând justițiabililor posibilitatea să înțeleagă actul de justiție și să decidă asupra acțiunilor ulterioare. Or, în situația în care actul judecătoresc emis în limba de stat nu este adus la cunoștința justițiabilului în limba pe care o înțelege, acesta este lipsit de posibilitatea de a cunoaște conținutul actului.
- 3.7 Consiliul, în repetate rânduri, a notat că pentru a asigura accesibilitatea sistemului de justiție pentru persoanele aparținând minorităților lingvistice pe tot parcursul procesului judiciar, actele judiciare trebuie să fie traduse în limba adresării, garantând persoanelor dreptul de a înțelege finalitatea procesului și/sau cerințele impuse prin actul judecătoresc, fără cheltuieli adiționale (de timp, bani, eforturi) legate de traducerea actelor de justiție.
- 3.8 Consiliul relevă că, cadrul normativ în vigoare al Republicii Moldova acordă o protecție specială limbii ruse. Constituția Republicii Moldova la art. 13 alin. (2) prevede că statul recunoaște și protejează dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la funcționarea limbii ruse și a altor limbi vorbite pe teritoriul țării. Potrivit prevederilor articolului 12 alin. (1) al Legii nr. 382/2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor, persoanele aparținând minorităților naționale, au dreptul de a se adresa în instituțiile publice oral și în scris, în limba moldovenească sau rusă, și de a primi răspuns în limba în care au formulat adresarea. Legea nr. 546/2003 privind aprobarea Concepției politicii naționale a Republicii Moldova prevede că limba rusă are statut de limbă de

comunicare interetnică. De asemenea, acest fapt este stipulat și în pct. 1.2. din Strategia de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1464 din 10.12.2016, care prevede că limba rusă are statut de limba de comunicare interetnică.

- 3.9 Consiliul, de asemenea, reamintește și despre existența standardelor internaționale cu referire la drepturile persoanelor aparținând minorităților lingvistice, inclusiv Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare, semnată de către Republica Moldova la 11.07.2002, care la art. 9 prevede că Părțile se angajează să ia măsuri pentru ca limbile minoritare să poată fi folosite în procedurile judiciare. În acest sens, Consiliul notează că, potrivit Recomandărilor de la Graz privind accesul la justiție și minoritățile naționale³, statele trebuie să se asigure că atunci când persoanele care aparțin minorităților naționale interacționează cu instanțele de judecată și cu instituțiile de protecție a drepturilor omului și participă la diferite procese, că ele pot să facă aceasta într-o limbă pe care o înțeleg și, preferabil, în limba lor maternă, precum și într-un mediu care le respectă identitatea. Potrivit Notei explicative al acestor recomandări, folosirea limbilor minoritare presupune asigurarea, în mod gratuit, a serviciului de interpretare în timpul proceselor judiciare, precum și asigurarea traducerii documentelor relevante, inclusiv a materialului probatoriu folosit în proces. Consiliul, de asemenea, menționează și Recomandările de la Oslo privind drepturile lingvistice ale minorităților naționale⁴, potrivit cărora Statele trebuie să asigure dreptul persoanelor care aparțin minorităților naționale să se exprime în limba proprie în toate fazele proceselor judiciare (fie ele penale, civile sau administrative). În acest context Consiliul reiterează și poziția Raportorului Special ONU pentru problemele minorităților, Rita Izsák-Ndiaye, care în raportul său, analizând situația în domeniul administrației publice în Republica Moldova, a notat că mulți interlocutori sau plâns de cazuri în care observațiile lor scrise în limba rusă, inclusiv în instanțele judecătorești, au primit răspuns fie în limba de stat, fie au fost direct respinse (pct. 34). Raportorul a îndemnat autoritățile să-și intensifice eforturile pentru a garanta libera alegere de a folosi limba de stat, limba rusă sau o limbă minoritară, atunci când se adresează instituțiilor publice (pct. 103).
- 3.10 Prin urmare, ținând cont de gama largă a standardelor internaționale în materie, precum și existența prevederilor naționale specifice care acordă un astfel de drept minorităților (dreptul de a primi răspuns în limba rusă), Consiliul notează că invocarea lipsei unui mecanism de aplicare al acestor legi constituie un argument neîntemeiat. În susținerea acestei constatări, Consiliul subliniază că potrivit art. 5 alin. (2) Cod procedură civilă nici unei persoane nu i se va refuza apărarea judiciară din motiv de inexistență a legislației, de imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației în vigoare. Mai mult, potrivit art. 4 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.
- 3.11 Din acest considerente, Consiliul militează pentru asigurarea accesibilității sistemului de justiție pentru persoanele aparținând minorităților lingvistice pe tot parcursul actului de justiție. În această ordine de idei, Consiliul recomandă capacitatea instanțelor de judecată pe partea unităților de traducători, astfel încât acestea să poată face față necesității de a asigura a traducerilor, garantând, astfel, că persoanele vor înțelege finalitatea procesului, fără cheltuieli adiționale (de timp, bani, eforturi) legate cu

³ <https://www.osce.org/files/f/documents/9/1/398189.pdf>

⁴ <https://www.osce.org/files/f/documents/2/1/67540.pdf>

traducerea actelor de justiție. Astfel, asigurarea traducerii actelor judiciare va permite persoanelor aparținând minorităților lingvistice exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale în condiții de egalitate cu ceilalți.

Astfel, conducându-se de prevederile art. 2 și art. 15 alin. (4) din Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității, coroborat cu pct. 61 din Regulamentul de activitate al Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității aprobat prin Legea nr. 298/2012,

CONSILIUL DECIDE

1. Neasigurarea traducerii actelor judiciare în limba rusă constituie discriminare pe criteriul de limbă în acces la justiție.
2. Prezenta decizie se remite Parlamentului Republicii Moldova, inclusiv Comisiei drepturile omului și relații interetnice și Comisiei juridice numiri și imunități pentru a identifica soluții de ordin legislativ pentru a preveni situații similare pe viitor.
3. Decizia se comunică petiționarului și va fi făcută publică pe adresa www.egalitate.md.
4. Decizia poate fi contestată, în decurs de 30 de zile de la data comunicării, la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, situată pe adresa: mun. Chișinău, str. Kiev, 3.

Membrii Consiliului care au votat decizia:

Ian FELDMAN – președinte

Svetlana DOLTU – membră

Andrei BRIGHIDIN – membru

Victorina LUCA – membră

Evghenii Alexandrovici GOLOȘCEAPOV – membru